

הייתי סוכן הקג"ב

הייתי סוכן הקג"ב.

איך אני יודע? קראתי את זה בשבועון אמריקאי בשם אייר (רוח מודיעיני ביצועי) המופיע מטעם ליגדון להדרוש (מתחרז עם גוש).

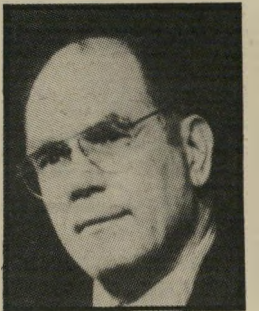
למרבה המזל, אני בחברה טובה. גם אריאל שרון הוא סוכן הקג"ב, וגם רפאל איתן (הקטן, לא הגדול).

בניין אני יודע? זה היה כתוב פרשם.

ב'13 בדצמבר 1985, בעיקבות פרשת פולארד, חשף ג'פרי סטיינברג, המוגדר כ"עורך לענייני ריגול נגדי" באותו "רוח

מודיעיני ביצועי" כי פולארד לא היה סתם מרגל לטובת ישראל, אלא מרגל סובייטי, שפעל תחת "רגל כוזב". הפעילה אותו קבוצה של "ישראלים ימניים", ובראשם אריאל שרון, הפועלים למען הקג"ב. כל המידע הסודי הועבר הישר למוסקבה.

לפני שנים צילצל הטלפון בביתי וארם בעל קול אמריקאי עבה הודה כנציגו של ליגדון להדרוש בגרמניה. הוא ביקש ממני מידע על נושאים שונים, ובעיקר על פשעיו של הנוכל הבינלאומי, הנרי קיסנינג'ר.

להדרוש

לא ידעתי מי זה ליגדון להדרוש, וביקשתי מן האיש לשלוח לי חומר עליו. קיבלתי חבילה שלמה של גליונות אייר, והתחלתי לעלעל בהם.

החבורות הכילו משהו בנוסח הפרוטוקולים של זקני ציון. אלא שהפעם בעליהקשר הבינלאומי נשאו שמות כמו קיסנינג'ר, נלסון רוקפלר וג'ימי קארטר, איליהיהן האמריקאים המאוגדים ב"וועדה התלת-יבשתית", האף-בי-איי, הלגה היהודית נגד השמצה, ועוד ועוד.

יש לי חושדות מפותח מאוד לפאשיזם גלוי ומוסווה, וכל החושים שלי אמרו לי שזוהי תופעה פאשיסטית מובהקת. לא רק התוכן, אלא גם הסיגנון, השיטה והריח העידו על כך.

מובן שניתקתי כל קשר עם האיש, שהמשיך ומרמה להטריד אותי בטלפון. מאז אני עוקב מרחוק אחרי מעשיו של להדרוש. ישראל אחרי, חסיד-שטטה של להדרוש בארצות-הברית. רואג להמציא לי את החבורות, מתוך תיקווה גלויה להפוך אותי למערך.

פעם, ביושבי במשרדו של עיצאם אליסטרטאווי בפאריס, שמעתי אותו משוחח עם מישוה. השיחה סיקרנה אותי, ושאלי מיהו בן-השיחה. סרטאווי סיפר לי לתומו שזהו נציג של אחד להדרוש. שיש לו כתבי-עת בשם אייר. היה זה אותו האיש שטילפן אליי. הסברתי לסרטאווי מי זה ומה זה, ובו במקום החלתי גם הוא לנתק כל מגע עם תופעה זו.

עכשיו חזר להדרוש להדרוש. בבחירות שנערכו לפני שבועיים בארצות-הברית (בחירות מוקדמות למינוי מועמדים מטעם המפלגות) הצליחו שניים מאנשי להדרוש להיבחר כמועמדים מטעם המפלגה הדמוקרטית למשרות בכירות באילינוי. ראש הרשימה, בנו של עדליי סטיבנסון, הסתייג מהם מייד, והוריע שלא יופיע איתם ברשימה אחת. מסתבר כי הבוחרים כלל לא ידעו שאלה הם אנשי להדרוש. כנשאלו מדוע בחרו רווקא באנשים בלתי-ידועים אלה, הסתבר שהיתה להם סיבה חשובה. לשניים אלה היו שמות אנגלס-אכססיים, בעוד שלכל המועמדים האחרים היו שמות יהודיים, פולניים וכו'. (וזהי עדות מאלפת על טיב שיטת הבחירות האישיות).

יואב קרני, איש הארץ, שריאין את להדרוש לא-מכבר, מגדיר אותו כ"הנא אמריקאי". ההשוואה תופסת. יאיר קוטלר טען בספרו, הייל כהנא, כי בין להדרוש וכהנא קיים שיתוף-פעולה מוסווה, למרות שהלהדרוש תוקף בשבועון גם את כהנא.

בראיון טוען להדרוש שהיו לו קשרים עם סרטאווי עד ליומו האחרון (אני יכול להעיד שגם זה שקר). הוא משבח את מקסים גילן, עורך הביטאון הישראלי-פלסטיני בפאריס, ומאשר כי העיתונאי יגאל לבבי מייצג את שבועונו בארץ. לבבי הוא, לדבריו, בחור לעניין.

כררכם של פאשיסטים רבים, התחיל להדרוש את דרכו בשמאל הקיצוני. הוא היה מועמד לגישיות מטעם רסיס טרוצקיסטי ועבר הימין, עד שהיה, כבחירות האחרונות, מועמד לגישיות מטעם הימין הפאשיסטי. השבועון של להדרוש מלא בשמות של מדינאים, פקידים בכירים, אלופים ואנשי-רוח, אמריקאים ואחרים, המשרתים את הקשר הבינלאומי הקומוניסטי-יהודי, להשתלט על העולם. מדי שבוע נוספים שמות חדשים.

יכולנו לפטור תופעה זו בחיך של וילול, אלמלא זכרנו כי מטורפים תימהוניים עוד יותר השתלטו על עמים גדולים ותרבותיים. ומי אנחנו כי נלין, כאשר מאיר כהנא מפאר בנוכחותו את כנסת ישראל?

איש יהיר היה

פעם שהה בארץ עיתונאי בשם לוסייב, כתב סוכנות-הידיעות הסובייטית טאס"ס. זה היה, כמובן, לפני שהסובייטים ניתקו את יחסיהם עם ישראל, בעיקבות מלחמת ששת-הימים.

לוסיב זה היה מופיע מדי פעם במערכת שלנו, שואל שאלות תמימות ומפגין נחמדות כללית. לא היה לי ספק שהוא איש הקג"ב.

באחד הימים הופיע אצלי ואמר שידיר שלו בשם סוקולוב,

איש השגרירות הסובייטית, הפך להכיר אותי, מכיוון שהתרחש עמקות מפעילות הפוליטית למען השלום. הוא הזמין אותי לארוחת-ערב בביתו.

לא היה לי ספק גם לגבי טיבו של סוקולוב זה, ולכן הפתעתי את מארחי כאשר הופעתי לארוחה בלוויית ידיד. מה שבטוח בטוח.

היתה ארוחה נהדרת, עם שפע של וודקה וקאוויאר — הרבה הרבה וודקה. שתינו לחיי פלוני ולחיי אלמוני, לכבוד השלום ולכבוד הידידות. היה ברור כי מארחי מבקשים לשכר אותי כדי לקדם את עניינם. זה שיעשע אותי.

אחרי הכוס המיידוע-כמה קמתי ונפרדתי משני הסובייטים בידירות. שניהם היו שיכורים לחלוטין, ולא יכלו לקום. אני טוען שהייתי-פיכה לגמרי, אבל לא התקשיתי למצוא את דרכי הביתה.

לפני כמה ימים נתקלתי שוב בשמותיהם של צמד-חמד זה, לוסייב וסוקולוב. הירחון מוניטין פירסם כתבה של משה ליכטמן על ישראל בר המנוח. בר הורשע בריגול אחרי שנתפס "על חם"

כשהוא מוסר מיסמכים מסויימים לאותו סוקולוב. את ההיכרות ביניהם ערך לוסייב.

בר היה אדם מבריק, אחד האנשים האינטליגנטיים ביותר שגשתי בחיי. הוא גם היה שקרן פאתולוגי, כפי שהסתבר בריעבר. הוא עלה לגדולה בקרב ההגנה מפני שהתחזה כמי שנלחם בימי מרד-הפועלים של וינה (1934), כמי שהצליח לאחר מכן להתקבל כקצין בצבא האוסטרי, וכמי שלחם בשורות הבריגדה הבינלאומית בספרד. כל אלה היו בדותות.

במשך שנים ראינו כולנו כבר הוגה-דעות צבאי מעמיק, מאמריו התפרסמו בשבועון אחדות-העבודה (העיתון בה"א הידיעה של דור הפלמ"ח) לצד רשימותיו של יצחק שרה ושיריו של נתן אלתרמן. אין ספק שקרא מיספר עצום של ספרים על תורת-המלחמה. מכיוון שגם אני הייתי חובב תורת-המלחמה, אהבתי לשוחח עימו על נושאים אלה. כל שיחה עימו היפרתה את המחשבה שלי. רק לאחר-מכן התברר שהיה אוטורידאקט כמוני.

השאלה המרתקת ביותר היא איך זה לא עלה על דעת איש, במשך 20 שנים ויותר, לפקפק בספריו של האיש. איסר הראל, מי שהיה בימים ההם הממונה על שרותי-הביטחון, טוען שחשד בו כל הזמן, ואף הזהיר מפניו — אך לדעתי זוהי העמדת-פנים כובדת.

הוא מכבר שוחחתי על כך עם הראל. הוא סיפר כי אחרי-מעשה התגלו פרטים רבים שיכלו להביא בנקל לגילוי האמת. למשל: אחרי שספג מכות מבעל אהובתו, טען בר כי נפצע בתאונה במכונית שלו. המכונית היתה שייכת למישרד-הביטחון, ועל כן נבדקה באורח שגירת. לא נמצא בה כל סימן לתאונה.

מתי פלד סיפר לי על פרשה אחרת. כאשר היה פלד מדרוך ראשי בפו"ם, הוזמן בר להכין עבודה על מערכה צבאית מסויימת. פלד בדק את העבודה, ומצא שדבריו של בר פשוט אינם יכולים להתאים למציאות. התגלתה בהם כבורות גמורה לגבי הצד הטכני לוגיסטי של הצבא — כמה תותחים יכולים להגן על גיורה מסויימת בחזית, וכו'. באישורו של יצחק רבין פטר פלד את בר מכל פעולה למען פו"ם. אך הרבר לא נודע ברבים, ולא עורר שום חשד.

מתי הפך בר למרגל? איסר הראל הסכים לדעתי שזה קרה רק זמן-מה לפני תפיסתו, בניגוד לכל הסיפורים כאילו שתלו אותו הסובייטים בארץ עוד בשנות ה'30, ובנו לו סיפורי-כיסוי. אילו הוכן הסיפור של בר על-ידי גוף מיקצועי כמו הקג"ב, הוא לא היה מלא חורים כמו גבינה שווייצית. אפשר היה להעניק לו הות אמיתית של לוחם בבריגדה הבינלאומית.

התיאוריה שלי היא שקרה בריקון ההיפך. כאשר חיפשו הסובייטים מרגל בחוגי הצמרת הציונית של ישראל, התעניינו בישראל בר, שהיה יעוצו של דויד בן-גוריון ובעל גישה לכל סודות-הביטחון של המדינה. הם נתקלו בסיפור על שרותו בבריגדה הבינלאומית בספרד, בדקו אותו ומצאו בנקל שהוא בדוי. הקג"ב (שנקרא אז ג'פאו) שלט ברפובליקה הספרדית.

אחרי שגילו את כוזבו של בר, שעליהם היתה בנויה כל הקריירה שלו, יכלו לסחוט אותו.

(בר עצמו סיפר לי ששירת בספרד לצידו של המרשל איזואל קונייב, אחד המצביאים האגרתיים של מלחמת-העולם השנייה).

האם היה בר באמת מרגל? כלומר, האם היה מודע למשמעות מעשיו? הוא עצמו טען שלא ריגל נגד ישראל, אלא רק נגד כוחות נאט"ו, כחלק מפעולה פרטיונית לקירוב ישראל-סובייטי. ואכן, התגלה כי מסר לסוקולוב תוכניות של בסיס נאט"ו בתורכיה, שנבנה על-ידי סולל-בונה. (פרוטוקול המישפט הוא עדיין סודי. השד יודע מדוע. וזהי שערוריה, וכדאי לשים לה קץ).

בר היה הרבה יותר מדי אינטליגנטי מכדי לחשוב שמרגל יכול לבחור לעצמו את גבולות פעולתו. הוא כפוף לסחישת מפעיליו. אחרי שמסר חומר פחות מסוכן, אין הוא יכול עוד לסרב למסור חומר חמור יותר.

יתכן שקל היה לקג"ב ללכוד אותו ברשת, מפני שהיה בעל התנשאות אינטלקטואלית מוצדקת. הוא בו לכל ראשי-הביטחון, ובעיקר למשה דיין ולשימיון פרס. לאדם כזה קל להיגרר למעשים בלתי-שקולים. אם בו גם לאיסר הראל ולעמיתיו, הרי היה זה בוז מוצדק — שהרי השב"כ לא חשד באיש ולא תפס אותו, אלא לגמרי במיקרה, תוך עיקוב אחרי סוקולוב רווקא. אין פלא שהראל כועס עליו עד היום.

כל זה אינו מפריע לי לזכור את בר לטובה. הוא היה בן-שיחה מרתק, אדם שעזר לי הרבה בהבנת התוכניות הסודיות של כך גוריון-דין-פרס בשנות ה'50. כאשר היה העולם הזה האופר ויציה החוץ-מימסדית מס' 1 (למעשה היחידה) במדינה. לא חשוב איך למד מה שלמד — כמה מהתאוריות הביטחוניות שלו עומדות במבחן הזמן.

מבחינה מסויימת היתה הטראגדיה של בר אופיינית לתקופה הראשונה של המדינה, כאשר לא היה ערך לחינוך פורמאלי ולתעודות, וכאשר היה זה כבוד להיות אוטורידאקט. כיום לא יכול היה בר להמציא את הבדותות שלו. מפני שהיו דורשים ממנו תעודות על כל צעד ושעל. אבל כיום גם לא יעלה אדם מבריק כמוהו לגדולה.

איני יודע מדוע...

"אני עצובה היום", אמרה לי לא מכבר צעירה במסיבה של עיתונאים ורפילומטים גרמניים.

בדרך של אסוסיאציה, התחלתי לזמזם את מילות השיר הגרמני "איני יודע מדוע / עצוב אני כל-יך. / סיפור משכבר הוא ידוע / בעומק ליבי לא נשכח".

והו שיר של היינריך היינה בשם לורליי. על שם סלע דמויי אשה, המתנשא מול אחד העיקולים של הנהר ריין. בשיר מסופר על ספן הרואה שם באור השמש השוקעת סירונות, הסורקת את שיער הוהב שלה במסרק של זהב. אין הוא שם לב לעיקול הנהר, והוא נטרף עם ספינתו. שיר נוגעיללב, שהולחן על-ידי אחד מגדולי המלחינים הגרמניים והפך שיר-עם.

שאלתי את הצעירה אם היא מכירה את השיר. היא הכירה אותו. שאלתי מי כתב את השיר. "אני יודעת", השיבה, אחרי היסוס, "הו בטח שיר-עם שאין לו מחבר".

הרבר סיקרן אותי. שאלתי תריסר מבאי המסיבה, כולם גרמנים משכילים ובנתיבות, אם ידוע להם מי כתב את מילות הלורליי. איש מהם לא ידע.

יש לכך סיבה. היינריך היינה היה יהודי, ועל כן נמחק וזיכרו על-ידי הנאצים. כל שיריו נגנזו — מלבד הלורליי, שהיה פופולארי מדי. הוא המשיך להופיע בספרייה-שירים, בלוויית הציון: "מחבר אלמוני".

כמה משיריו של היינה הם נכסי-צאן-ברזל של השירה הגרמנית. פעם ידע כל ילד בעל-פה את השיר העצוב על שני החיילים הצפתים. שחזרו מן השבי ברוסיה ושמעו, כבואם לגרמניה, שהקיסר נפוליאון נפל בשבי. דורות של עוזרות-יבית גרמניות היילו דמעות על השיר הזה. עכשיו כמעט אין איש בגרמניה מכיר אותו.

נוכחתי בכל אלה כאשר שמעתי שעיריית תל-אביב מסרבת לקרוא רחוב על שמו של היינה. מפני שהתנצר בנעוריו. קשה לי להעלות על דעתי שטות גדולה יותר.

היינה היה ונשאר יהודי, אולי היהודי המודרני בה"א הידיעה, שהוא הומאניסטי וחילוני. הוא היה בלתי-ידיד לחלוטין, ואחד משיריו הידועים והארוכים ביו, תר, המתאר ויכוח פומבי בין בר מר, מסתיים במילים כי נות-האלמות של מלכת-ספרד:

"מי צודק? זאת לא אדע / אך את זאת אומר בלי פחד: / שהרב והנזיר / מסריחים שניהם גם יחד".

כמה משיריו של היינה מבטאים גאווה יהודית עמוקה. אחד משיריו הנגונים ביותר אומר: "לא ישירו לי מיסה / לא יאמרו עלי קדיש. / דבר לא יושר ולי יאמר / ביום מותי".

(וה לא הפריע לו להיצע לכתוב על מצבתו: "היינה שוכב פה / בפעם הראשונה לבדו.")

הנאצים מחקו את היינה מפני שהוא יהודי. היהודים רוצים למחוק את היינה מפני שהתנצר. שניהם לא יצליחו. אני מעז להינבא שהיינה יזיכר אחרי שאף אחד בעולם כולו לא יזכור מי היו חברי מועצת העיר תל-אביב ששפלו אותו.

היינה